RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1902. Första Kammaren. N:o 7.

Fredagen den 7 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Herr statsrådet grefve *Wachtmeister* aflemnade Kongl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående en inkomstskatt för år 1903; och

2:o) angående en särskild tilläggsbevillning för år 1902.

Upplästes följande ingifna läkareintyg:

Att justitierådet *Ivar Afzelius* på grund af sjukdom (Influenza) tills vidare är förhindrad att deltaga uti Riksdagens förhandlingar, intygar.

Stockholm den 4 februari 1902.

Jonas Wærn.
Med. D:r & Professor.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran lagutskottets den 5 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 3.

Föredrogos och bordlades de under dagen aflemnade kongl. propositionerna.

Justerades ett protokollsutdrag för den 5 innevararde månad.

Kammaren åtskildes kl. 2,35 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Lördagen den 8 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet Westring aflemnade Kongl. Majt:s nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn;

2:o) med förslag till lag om ändrad lydelse af 5 kap. 1, 2, 3 och 6 §§ strafflagen, till lag angående verkställighet af domstols förordnande om tvångsuppfostran samt till lag, innefattande vissa bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande minderåriga; och

3:o) angående upplåtande af vissa delar af kronodomänen Bona till anordnande af en af staten inrättad tvångsuppfostringsanstalt.

Justerades protokollet för den 1 i denna månad.

Upplästes ett ingifvet läkareintyg af följande lydelse:

Att ledamoten af Riksdagens Första Kammare herr grefve *G. H. Spens* är till följe af lungkatarr (Bronchit. Chron. c. Emphysema) urståndsatt att lemna sin bostad, intygar.

Stockholm den 7 februari 1902.

C. Häggström,
läkare.

Anmäldes och bordlades bevillningsutskottets betänkande n:o 1, angående vissa delar af tullbevillningen; äfvensom

lagutskottets utlåtanden:

n:o 4, i anledning af väckta motioner med förslag till ändrad lydelse af 14 § i lagen angående eganderätt till skrift den 10 augusti 1877; och

n:o 5, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående föreskrifter rörande fartygs sjöduglighet m. m.

Företogs val af tjugufyra valmän för utseende af Riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare; och befunnos, efter valförrättningens slut, hafva blifvit till valmän utsedde:

herr	Berg, Gustaf B.,	med	64	röster
»	Björklund	»	64	»
»	af Burén	»	64	»
»	Danckwardt-Lilliesträm	»	64	»
»	de Laval	»	64	»
»	Ekdahl	»	64	»
»	Ekströmer	»	64	»
»	Falk	»	64	»
»	Fosser	»	64	»
grefve	von Hallwyl	»	64	»
»	Lewenhaupt	»	64	»
herr	Ljungberg	»	64	»
»	Nilsson	»	64	»
»	Nisser	»	64	»
»	Nyström, Carl,	»	64	»
»	Rettig	»	64	»
»	Ridderbjelke	»	64	»
»	Stephens	»	64	»
»	Tamm, P. G.,	»	64	»
»	Walin	»	64	»
»	Weinberg	»	64	»
»	Wester	»	64	»
»	Wijk	»	64	»
»	Östberg	»	64	» .

Företogs val af sex suppleanter för de valmän, som af kammaren fått i uppdrag att utse Riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare; och befunnos, efter valförrättningens slut, hafva blifvit till suppleanter utsedde:

friherre	Falkenberg	med	61	röster
»	Beck-Friis	»	61	»
»	Rappe	»	61	»
»	De Geer	»	60	»
herr	Nyström, J. F.,	»	59	»
»	Hummel	»	59	» ,

sedan ordningen mellan dem, som erhållit lika antal röster, blifvit genom särskilda lottningar bestämd.

Företogs val af sex revisorer för granskning af statsverkets, riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning sistlidna år, hvilken granskning skall taga sin början den 1 nästkommande oktober; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde följande ledamöter af Riksdagens Första Kammare:

herr	Grundberg	med 64	röster
»	Pettersson	» 64	»
grefve	Posse	» 64	»
herr	Sörensson	» 64	»
»	Berg, Gustaf B.,	» 63	»
»	Sandqvist	» 62	» .

Företogs val af tre revisorssuppleanter för granskning af statsverkets, riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning sistlidna år; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde följande ledamöter af Riksdagens Första Kammare:

herr	Ridderbjelke	med 61	röster
»	Wester	» 42	»
»	Paulson	» 41	» .

Företogs val af tjugufyra valmän för utseende af revisorer och revisorssuppleanter för granskning af riksbankens afdelningskontors i Göteborg, Malmö, Luleå, Östersund, Vexiö, Jönköping, Kalmar, Karlstad, Hernösand, Falun, Örebro, Umeå, Linköping, Mariestad, Gefle, Karlskrona, Halmstad, Kristianstad och Visby räkenskaper och förvaltning; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

herr	Behm	med 51	röster
»	Berg, Gustaf Axel,	» 51	»
»	Berg, Lars,	» 51	»
»	Berlin	» 51	»
»	Björlin	» 51	»
»	Cavalli	» 51	»
»	Falk	» 51	»
»	Fröberg	» 51	»
»	Grundberg	» 51	»
grefve	Klingspor	» 51	»
»	Lewenhaupt	» 51	»

herr Lybeck ..... med 51 röster
» Moberg ..... » 51 »
» v. Möller ..... » 51 »
» Nilsson ..... » 51 »
» Nyström, Thomas, ... » 51 »
» Ridderbjelke ..... » 51 »
» Sandqvist ..... » 51 »
» Sanne ..... » 51 »
friherre Sparre ..... » 51 »
herr Stephens ..... » 51 »
» Tamm, C. A., ... » 51 »
» Walldén ..... » 51 »
» Wijk ..... » 51 » .

Företogs val af sex suppleanter för de valmän, som af kammaren fått i uppdrag att utse revisorer och revisorssuppleanter för granskning af riksbankens afdelningskontors i Göteborg, Malmö, Luleå, Östersund, Vexiö, Jönköping, Kalmar, Karlstad, Hernösand, Falun, Örebro, Umeå, Linköping, Mariestad, Gefle, Karlskrona, Halmstad, Kristianstad och Visby räkenskaper och förvaltning; och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

herr Björklund ..... med 55 röster
» Walin ..... » 55 »
» Åkerberg ..... » 55 »
» Paulson ..... » 55 »
» Törner ..... » 55 »
» Andersson, Gustaf, Kolstad, ... » 51 » ,

sedan ordningen mellan de fem förstnämnde blifvit genom lottning bestämd.

Företogs val af fem ledamöter i kammarens tillfälliga utskott n:o 2, till hvars behandling hänvisats de inom kammaren väckta motionerna n:is 21 och 27; och befunnos, efter valförrättnigens slut, hafva blifvit utsedde till ledamöter:

herr Trygger ..... med 61 röster
» von Friesen ..... » 60 »
friherre Palmstierna ..... » 60 »
herr Paulson ..... » 53 »
» Ljungberg ..... » 50 » .

Företogs val af två suppleanter i kammarens tillfälliga utskott n:o 2; och befunnos, efter valförrrättningens slut, hafva blifvit utsedde till suppleanter:

herr Berggren.....med 45 röster
» Lilliesköld..... » 39 » .

Kongl. proposition ang. inkomstskatt.

Föredrogs Kongl. Maj:ts nästlidne dag bordlagda nådiga proposition till Riksdagen angående en inkomstskatt för år 1903.

Herr von Ehrenheim: Då denna proposition bordlades i går och, efter hvad jag tror, icke varit tillgänglig förr än i dag, är min kännedom om densamma ofullständig och företrädesvis hemtad ur morgontidningarnas referat. Jag anhåller derför på förhand om tillgift, i händelse jag skulle i något afseende göra mig skyldig till misstag angående den kongl. propositionens innehåll.

Till en början ber jag att få uttala mina sympatier för den åsigten, att det varit önskligt, om denna fråga kunnat behandlas uti annan konstitutionel ordning än såsom bevillningsfråga. Det är onekligen en alldeles ny skatteform och tillika en reform af den största vigt. Det hade ju då legat någonting betryggande uti, att en sådan lag blifvit behandlad i likhet med andra lagfrågor och således gjorts beroende af bifall utaf Riksdagens båda kamrar och Kongl. Maj:t gemensamt. Men jag döljer derför icke för mig, att det nog skulle hafva mött vissa vanskligheter att söka åstadkomma ett dylikt behandlingssätt samt att det utan tvifvel fordrats en allmännare beredvillighet att gå in derpå, än som måhända förefinnes.

Hvad sjelfva innehållet beträffar, är min första anmärkning densamma, som jag gjorde förlidet år vid föredragningen af Riksdagens skrifvelse angående beskattningen, nemligen emot dubbelbeskattningen på aktier. Jag anser för min del, och den saken torde väl knappt behöfva bevisas, att dubbelbeskattning i allmänhet är någonting förkastligt, och jag anser tillräckliga skäl saknas för att göra undantag i fråga om aktier. De skäl, hvilka finansministern anfört uti den kongl. propositionen, har jag icke varit i tillfälle att så noga genomgå, men de förefalla mig likväl något konstlade. Det skäl, hvilket ju brukar anföras, är den fördel aktieegare hafva att få med begränsad ansvarighet drifva rörelse i bolag. Men enligt min åsigt motsvaras denna fördel fullständigt deraf att aktieegarne, med hänsyn till bolagets styrelse och förvaltning, äro beroende af bolagsmajoriteten, och

Kongl. proposition ang. inkomstskatt. (Forts.)

deri ligger ett alldeles tillräckligt skäl för, att ansvarigheten skall vara begränsad. Man saknar sålunda här anledning att pålägga någon tyngre beskattning. Enligt mitt förmenande skulle denna fråga, som uppenbarligen icke kan lösas med bibehållande af det nuvarande beskattningssättet, eller att aktiebolaget ensamt skattar och aktieegarne gå fria, enär sådant icke låter förena sig med progressiv beskattning, likväl kunna fullständigt vinna sin lösning, om man medgåfve bolagen skatteafdrag för deras utdelningar. Vinstutdelningen är ju nemligen från bolagets synpunkt en utgift lika väl som någon förvaltningsutgift, och den del af vinsten, som utlemnas till aktieegarne såsom utdelning, försvinner i och med detsamma från bolagets tillgångar. Jag är naturligtvis icke blind för, att detta i fiskaliskt afseende kan medföra några mindre olägenheter, enär det kan hända, att aktier tillhöra personer, hvilka ej äro skyldiga erlägga någon särskild inkomstskatt, men dessa betänkligheter torde dock icke kunna tillmätas någon större betydelse i jemförelse med den vigtiga grundsatsen, att dubbelbeskattning bör undvikas.

Min andra anmärkning är den, att beräkningen af inkomst utaf jordbruksfastighet till 6 % är alldeles för hög. Jag är regeringen tacksam derför, att såsom grund för inkomstbeskattningen af jordbruksfastighet blifvit lagd en viss procent af taxeringsvärdet, ty att lägga sjelfdeklaration till grund för denna art af inkomst skulle utan tvifvel blifva i högsta grad både besvärligt och förhatligt, men, som sagdt, 6 % är alldeles för högt. Det behöfs ju i detta fall endast att erinra om, att inkomsten af annan fastighet, särskildt stadsfastighet t. ex. i Stockholm, är beräknad till 5 %, och det lärer väl icke vara något tvifvel underkastadt, att icke i regeln inkomst af hus i hufvudstaden står uti ett vida fördelaktigare förhållande till taxeringsvärdet än inkomst af jordbruksfastighet. Anledningen är sannolikt den, att för det närvarande utgår bevillningen af jordbruksfastighet efter en beräknad inkomst af 6 %, men kammaren vet mycket väl, att detta tillkom såsom en liten ersättning från jordbruksfastigheternas sida, då dessa i sin helhet erhöllo den stora eftergiften af grundskatter och indelningsverk. Förut utgick denna beskattning efter 3 %, hvilket uppenbarligen var för lågt, men vid 1860 års riksdag nedsattes den till detta belopp från föreslagna 4 % i syfte att mildra det stora motstånd, som den då framlagda bevillningsförordningen mötte hos jordbrukarne.

Jag anser för min del, att den progressiva beskattningen i princip är fullt rigtig, och att en hvar är skyldig att villigt underkasta sig en tyngre beskattning, när statens behof det kräfver, men att betala två gånger för samma inkomst och att betala för en inkomst, som man uppenbarligen icke har, detta anser jag icke vara någon rigtig beskattningsgrund.

Min sista anmärkning är den, att den af Kongl. Maj:t före-

Kongl propositon ang. inkomstskatt. (Forts.)

slagna skattelindringen intill ett inkomstbelopp af 2,000 kr. är, åtminstone hvad beträffar jordbruksfastighet, nog hög. Inom denna kategori af eftergifter skulle, derest 6-procentgrunden bibehölles, falla fastigheter till 33,000 kronors taxeringsvärde, och det synes mig, som man knappt kan påstå, att egare af en dylik fastighet är berättigad att gå fullständigt fri från inkomstbevillning, allra helst då skuldafdragning medgifves, hvilket ej förekommer i äldre bevillningsförordningar.

Jag har önskat få framställa dessa anmärkningar mot den kongl. propositionen.

Efter härmed slutad öfverläggning hänvisades den kongl. propositionen, jemte det med anledning af densamma nu afgifna yttrandet, till bevillningsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet kongl. Maj:ts under gårdagen bordlagda nådiga proposition till Riksdagen angående en särskild tilläggsbevillning för år 1902.

Om rätt för Stockholms stadsfullmäktige att sjelfve välja sin ordförande.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 5 och 7 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 3, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 15, 18, 19 och 33 §§ i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm.

Herr Hedenstierna: Då den i motionen berörda fråga redan är på Kongl. Maj:ts pröfning beroende, får jag hemställa om afslag å lagutskottets utlåtande och yrka, att motionen ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Friherre Tamm, Gustaf: Det torde kanske väcka förundran, att en person, som är innehafvare af det här ifrågavarande embetet, uppträder i kammaren för att uttala sin egen åsigt i ärendet, men jag anhåller att i det afseendet få upplysa, att min underdåniga afskedsansökning är till Kongl. Maj:t inlemnad, hvarför jag ock känner mig fullständigt fri att angifva min ställning till den föreliggande frågan.

Denna motion har framkommit under en viss förutsättning, den nemligen, att den utaf stadsfullmäktige gjorda framställning skulle befinnas icke till någon Kongl. Maj:ts åtgärd föranleda, och motionären har för denna händelse velat draga frågan under Riksdagens pröfning, på det att den icke måtte dö. Nu har emellertid Kongl. Maj:t icke förklarat, att denna stadsfullmäktiges framställning icke skall till någon Kongl. Maj:ts åtgärd föran-

Om rätt för Stockholms stadsfullmäktige att sjelfve välja sin ordförande. (Forts.)

leda. Kongl. Maj:t har den 31 nästlidne januari anbefalt öfverståthållareembetet att inkomma med underdånigt utlåtande angående — under förutsättning af upphörande af öfverståthållarens ordförandeskap hos stadsfullmäktige — hvilka bestämmelser då böra i författningen införas. Öfverståthållareembetet har, i anledning af den nådiga befallningen, den 3 dennes tillsatt en komité med uppdrag att verkställa den af Kongl. Maj:t begärda utredning. Vid sådant förhållande och då detta förslag icke allenast är under Kongl. Maj:ts pröfning, utan Kongl. Maj:t har vidtagit åtgärder för att, der så finnes lämpligt, befordra reformen till genomförande, synes mig herr Hedenstiernas förslag vara det enda, som Första Kammaren nu kan acceptera, ty jag tror mig af erfarenhet veta, att Första Kammaren i allmänhet ej plägar skrifva till Kongl. Maj:t i saker, som förut ligga under Kongl. Maj:ts pröfning. Men dertill kommer det af mig nyss anförda, ytterligare skälet, som gifver stöd för, att Riksdagen icke nu bör skrifva.

Det torde dock tillåtas mig att i sak härtill få lägga ännu några skäl.

Jag är nemligen för min del emot den föreslagna reformen, öfvertygad, som jag är, att den icke skall lända hufvudstaden till nytta. Jag vill nu icke gå in uti något bemötande af den hufvudsakliga motivering, som motionären anförde vid 1898 års riksdag och som ord för ord i år upprepats. Jag vill icke gå in i densamma, derför att den synes mig vara osmaklig. Den är delvis skämtsam uti ett allvarligt ämne, delvis öfvermodigt hånfull mot såväl personer som hela samhällen. Deremot skall jag bedja att till något bemötande få upptaga lagutskottets motivering i år.

I motiveringen till Stockholms stadsfullmäktiges framställning förekommer öfverallt, att det vore särskildt nödvändigt, att hufvudstaden komme i åtnjutande af samma ställning som Sveriges öfriga städer. Ja, mine herrar, vore det icke något annat man önskade, än att Stockholm finge samma ställning som våra öfriga städer, vore deremot icke något att erinra, men det är icke detta, frågan hufvudsakligen gäller. Om herrarne behagade studera uppkomsten af den nu gällande författningen, skulle ni finna, hurusom den komité, hvilken tillsattes för att uppgöra förslag till lag om kommunalstyrelse på landet och i städerna, afgaf endast ett förslag med afseende å kommunalstyrelse i stad, lika för hufvudstaden och rikets öfriga städer.

När detta ärende skulle undergå vidare behandling, uttalades från flera håll den tanken, att för hufvudstaden borde utfärdas en särskild författning. Borgerskapets äldste och magistraten tillsatte nu en komité, med anledning af hvars utlåtande dessa båda korporationer förklarade sig anse sjelfstyrelsens princip böra så fullständigt genomföras, att det inflytande, som magistraten med öfverståthållaren såsom ordförande förut haft, skulle helt

Om rätt för Stockholms stadsfullmäktige att sjelfve välja sin ordförande. (Forts.)

och hållet upphöra. Detta utlåtande öfverlemnades till öfverståthållareembetet för att vidare befordras till Kongl. Maj:t.

När detta embete insände sitt förslag till Kongl. Maj:t, gjorde det den hemställan, att — för att bibehålla sambandet mellan den administrativa myndigheten och kommunalrepresentationen samt för att delvis utöfva kontroll öfver denna senare, alldenstund, såsom embetet sade, stadsfullmäktige i Stockholm hade att behandla rena stadsangelägenheter — i hvarje nämnd skulle insättas två af magistraten bland dess lagfarne ledamöter utsedde personer. Samtidigt hade öfverståthållareembetet accepterat det förslag, som kommit från magistraten och borgerskapets äldste, att öfverståthållaren skulle ega rätt att närvara vid nämnds öfverläggningar och deri deltaga, men icke i besluten. När så ärendet kom till Kongl. Maj:t, fann Kongl. Maj:t icke den utväg, som af öfverståthållareembetet föreslagits, vara den lämpliga, utan Kongl. Maj:t utfärdade den bestämmelse, som nu är gällande, att öfverståthållaren skulle vara ordförande hos stadsfullmäktige och ledamot af beredningsutskottet. Då man säger, att öfverståthållareembetet på den tiden icke föreslog öfverståthållaren till ordförande bland stadsfullmäktige, torde det vara lätt förklarligt, att den person, som sjelf skulle få detta uppdrag, icke derom inlemnade något förslag.

Så har författningen tillkommit, och hvad Stockholms stadsfullmäktige nu begära är, att detta ordförandeskap skall upphöra. Stockholms stadsfullmäktige begära dermed, att dem skall lemnas en större frihet med afseende å de kommunala ärendenas behandling, än som åt någon annan stad i Sverige blifvit lemnad. Man begär äfven en större frihet, än som i allmänhet tillkommer hufvudstäderna i åtskilliga andra länder. Jag har visserligen en ganska ringa och ytlig kunskap om, huru i öfriga länder är ordnadt med dessa saker, men jag skall dock tillåta mig att meddela något af hvad jag derom inhemtat.

Såvidt jag kunnat finna, är det endast i *ett* land, der regeringen tillsätter den, som skall föra ordet inom kommunalrepresentationen, nemligen i *Belgien*, der ordet i hvartdera af de två råden föres af borgmästaren, som nämnes af konungen; dessutom sitta i dessa råd två rådmän, hvilka äro valde af kommunalrepresentationen. I *Tyskland* ledes municipalstyrelsens förhandlingar af borgmästaren, som är vald af kommunalrepresentanterna, men för valets giltighet erfordras kejsarens fastställelse, en omständighet, som kammaren lärer hafva funnit icke vara utan betydelse; och när valet af regeringen icke fastställes, utnämner regeringen en regeringskommissarie, som under tiden fungerar. I *Österrike*, der äfvenledes två råd, ett med en större befogenhet och ett med en mindre, leda kommunalstyrelsen, är likaledes föreskrifvet, att borgmästaren skall väljas af representanterna, men hans val blir icke giltigt, med mindre det af kej-

Om rätt för Stockholms stadsfullmäktige att sjelfve välja sin ordförande. (Forts.)

saren fastställes; verkställigheten af kommunalrepresentationens beslut tillkommer jemväl borgmästaren såsom ledare. I *Danmark,* der äfven borgmästarne, fyra till antalet, äro ledare af de olika afdelningarna inom representantskapet, väljas dessa utaf representanterna, men valet skall äfven der fastställas af konungen för att vara giltigt, och regeringspresidenten är ordförande i magistraten, der kommunalstyrelsens beslut pröfvas. Derjemte äro mycket stränga bestämmelser införda angående fastställelse af besluten; de kunna dragas under inrikesministerns pröfning, och han kan supplera besluten, der de icke hafva blifvit fastställda efter förnyad återremiss. I *Frankrike,* der man väl skulle tänka sig, att friheten för kommunerna att besluta skulle vara nästan obegränsad, är förhållandet, att mairerna äro ordförande i kommunalstyrelserna. Mairerna väljas i allmänhet för fyra år. Jag vågar icke bestämdt säga, att så är, men jag tror, att i stad, som är hufvudort för departement eller arrondissement, mairen utses af regeringen; men hvad som är säkert är, att mairen är i sin verksamhet till mycket stor del beroende af prefekten, och denne utnämnes af regeringen; och hvad Paris beträffar, är befogenheten för le conseil municipal högst betydligt mera inskränkt än i de öfriga städerna i Frankrike. Der väljes ordförande för hvarje sammanträde — de äro fyra om året; de flesta beslut skola underställas regeringen för att blifva gällande; utförandet af municipalrådets beslut är i de flesta fall öfverlemnadt till Seineprefekten, i andra till polisprefekten, dermed har kommunalrepresentationen icke något att skaffa. Hvad slutligen beträffar *Finland,* gälla äfven för dess hufvudstad ungefär samma grundbestämmelser, som äro gällande för de svenska städerna i allmänhet, och för de öfriga finska städerna gälla de också.

Af detta torde herrarne finna, att åtminstone inom dessa länder har man stält så till, att sambandet mellan den administrativa myndigheten och kommunalrepresentationen är så noga som möjligt bibehållet. Man kan hafva gått till väga på olika sätt, men öfverallt finnes dock en kontroll från statsmyndigheternas sida öfver att kommunalrepresentationen icke öfverskrider sin befogenhet, och det är, såsom en fransk författare sagt, endast statsmakten i sin helhet, som kan få vara suverän.

Man har anfört, att det principiella skälet för att ordförandeskapet hos stadsfullmäktige skulle fråntagas öfverståthållaren skulle ligga deruti, att sjelfstyrelseprincipens genomförande fordrade detta. Dermed skulle dock förnekas, att den svenska Riksdagen är i besittning af någon sjelfstyrelserätt, att landstingen äro i besittning af någon sjelfstyrelserätt, ty ingendera eger att sjelf utse sin ordförande. Man säger, att öfverståthållarens dubbla egenskap af ordförande hos stadsfullmäktige och fastställare af dess beslut skulle åstadkomma svårigheter. Men om man känner till, huru det tillgår inom stadsfullmäktige, tror jag, att man

Om rätt för Stockholms stadsfullmäktige att sjelfve välja sin ordförande. (Forts.)

skall inse, att om några sådana svårigheter visserligen kunna tänkas, kunna de dock genom en klok behandling undvikas. Och efter mitt förmenande innebär icke den omständigheten, att en öfverståthållare har frivilligt eller af tvång måst med klubbslag befästa ett beslut, som han icke godkänner, att han derför skulle vara det minsta ofri i den pröfning, som han sedermera på grund af sin embetsställning skall företaga. Ty den omständigheten, att en ordförande med klubbslag befäster en sak, har enligt min mening aldrig inneburit från ordförandens sida vare sig ett gillande eller ogillande af beslutet. Det är derjemte för öfverståthållareembetet af en oskattbar förmån, att denna reform icke genomföres. Jag skall icke tillåta mig att yttra mig om, huruvida det är för stadsfullmäktige och den lyckosamma framgången af dess arbete nyttigt. Jag tillåter mig endast säga, att för öfverståthållareembetet är öfverståthållarens ordförandeskap hos stadsfullmäktige en mycket stor förmån, derför att öfverståthållaren alltid blir i tillfälle att höra skälen för de beslut, som fattas, och han blir derjemte i tillfälle att lemna upplysningar, hvarigenom anledningarna till meningsskiljaktigheter minskas, då redan under ärendenas förberedande behandling de olika meningarna kunna bryta sig mot hvarandra och sammanjemkas.

Nu ser jag, att uti lagutskottets betänkande finnes en liten mening, som tyder på, att derigenom att öfverståthållaren är i ständig beröring med beredningsutskottet och stadsfullmäktige, skall hans uppfattning af ärendena komma att ledas af åsigterna hos stadsfullmäktiges majoritet. Ja, det är naturligtvis icke besynnerligt, om hundra stadsfullmäktige kunna inverka mera på den ensamme personens uppfattning af en sak än han med sin auktoritet skall kunna inverka på de hundra. I öfrigt skall jag, då det är fråga om denna uteslutning, såsom en mellanmening tillägga, att jag icke vet, att det förekommit, att stadsfullmäktige ansett sig vara på något sätt hindrade att fritt uttala sin mening, derför att stadens styresman suttit bland dem. Stockholms stadsfullmäktige hafva mycket väl vetat att framställa sina bestämda åsigter alldeles stick i stäf mot hvad de ansett hans mening vara, utan att derför någon behöft känna sig sårad.

Nu vill jag säga, att om det vore fråga om att stifta en lag, som skulle gälla för tillfället, vore jag den förste att erkänna, att så länge stadsfullmäktige hafva sin närvarande sammansättning, finnes icke den ringaste tvekan att så borde ske. Men jag vågar fråga: lagstiftar man endast för lyckliga, för normala förhållanden eller lagstiftar man icke fast mer så, att lagen skall kunna gälla äfven för abnorma tider? Det *kan* hända, att valen af stadsfullmäktige icke komma att utfalla så väl som nu, det *kan* hända, att tvister uppstå inom stadsfullmäktige, och det skulle kunna inträffa här hvad som inträffat på ett annat ställe, nemligen att

Om rätt för Stockholms stadsfullmäktige att sjelfve välja sin ordförande. (Forts.)

vid val af ordförande inom kommunalrepresentationen ledamöter funnes, som sade: den person, ni föreslagit, är visserligen den rätte och den bäste, men mitt samvete förbjuder mig att rösta på en person, som icke tillhör mitt parti.

Det är med anledning af allt detta, som jag tillåtit mig motsätta mig denna reform. Jag skulle derför naturligtvis helst sett, att här framkommit en begäran om afslag på det syfte, i hvilket motionen blifvit väckt, men jag tror, att för närvarande är det fullt tillräckligt, om Första Kammaren vill bifalla herr Hedenstiernas reservation. När Kongl. Maj:ts förslag med anledning af Stockholms stadsfullmäktiges framställning inkommit till Riksdagen, torde det blifva tillfälle att tala om sjelfva saken. Jag yrkar således bifall till herr Hedenstiernas reservation.

Herr Hasselrot: Jag skall icke tillåta mig bestrida den af de båda föregående talarne yttrade mening, att utskottet i formelt hänseende haft anledning hemställa, att motionen ej nu borde till någon Riksdagens åtgärd föranleda, enär frågan redan vore dragen under Kongl. Maj:ts pröfning genom den af Stockholms stadsfullmäktige gjorda framställning. Jag ber dock att få påpeka, att då lagutskottet fattade beslut i ämnet, var det lika litet som nu kändt, huruvida Kongl. Maj:t med anledning af stadsfullmäktiges hemställan komme att göra någon framställning till Riksdagen. Lagutskottet ansåg för öfrigt i frågans nuvarande läge rigtigt, att Riksdagen bereddes tillfälle att uttala sig i sak och derom lemna ett positivt meddelande.

Kammaren har sig väl bekant, att frågan om upphörande af öfverståthållarens sjelfskrifvenhet som ordförande i Stockholms stadsfullmäktige och ledamot i deras beredningsutskott upprepade gånger varit föremål för Riksdagens pröfning, och att en reform i denna rigtning städse fallit på det motstånd, den väckt i denna kammare. Diskussionen utvisar emellertid, att den majoritet, som bestämt kammarens ställning i frågan, utgått från två väsentligt olika synpunkter. Under det några hyst den uppfattningen, att nu gällande bestämmelser vore i och för sig lämpliga och rigtiga, och på sådan grund yrkat afslag, hafva en del andra personer uttalat den åsigt, att den sjelfskrifvenhet, som här vore i fråga, visserligen icke stode i öfverensstämmelse med den grundsats om sjelfstyrelse, som i öfrigt genomgår våra kommunallagar, men att, så länge Stockholms stadsfullmäktige icke allenast icke begärt en förändring härutinnan utan, då fråga derom hos dem väckts, sjelfva förklarat sig nöjda med de bestående förhållandena, det icke funnes någon anledning för Riksdagen att söka åstadkomma någon ändring i dessa förhållanden. Det sista skälet har, såsom herrarne väl veta, numera förfallit; och det syntes då utskottet rigtigt, att kammaren lemnades tillfälle att i det läge, hvari frågan sålunda kommit, uttala sig om denna reforms lämplighet.

Om rätt för Stockholms stadsfullmäktige att sjelfve välja sin ordförande. (Forts.)

Att de, som icke under några förhållanden anse reformen lämplig, gerna vilja ett afslag i den form, herr Hedenstierna ifrågasatt, finner jag naturligt; men det lär icke vara utan betydelse för Kongl. Maj:t att vid pröfning af frågan, sådan den nu föreligger, få kännnedom om den ställning, Riksdagen för närvarande intager till densamma.

I detta lagutskottets utlåtande har icke, såsom någon gång förut gjorts, ifrågasatts, att Riksdagen skulle besluta godkänna ett bestämdt författningsförslag, utan här har blott framlagts ett skrifvelseförslag, så försigtigt formuleradt, att deri ligger bestämdt uttaladt, att, i händelse en förändring här vid lag beslutes, det bör tagas i öfvervägande, huruvida icke andra åtgärder böra samtidigt vidtagas för att, såsom den siste ärade talaren yttrade, möjliggöra, att det nödvändiga sambandet mellan hufvudstadens högsta administrativa myndighet och kommunalrepresentationen bibehölles.

Den motivering, som af utskottet åberopats för dess gjorda hemställan, har emellertid icke kunnat gillas af mig och några andra utskottsledamöter från denna kammare. Förhållandet är, att denna motivering är densamma, som föregående år användts för en helt annan framställning än den nu gjorda, nemligen för det lagförslag, som då förelegat till Riksdagens godkännande. Så vidt jag förstår, innehålles i denna motivering åtskilligt, som icke är fullt rigtigt, och åtskilligt, som icke ens är sant. Mot denna motivering hafva vi alltså reserverat oss; men jag tror det likväl vara både rätt och lämpligt, att Riksdagen aflåter till Kongl. Maj:t en skrifvelse af det innehåll, som utskottet i sin kläm ifrågasatt, och ber jag att få till detta skrifvelseförslag yrka bifall.

Herr Törnebladh: Herr grefve och talman! Mine herrar! I det hela kan jag instämma i hvad af den siste ärade talaren anförts beträffande frågans formella ställning. Det torde väl icke vara utan betydelse, att, då denna fråga nu åter förekommer inom Riksdagen, Stockholms stadsfullmäktiges beslut i frågan, fattadt med ganska aktningsbjudande majoritet, är sådant det nu blifvit och icke som det var förra året. Hvarför det har blifvit sådant, hvarför stadsfullmäktige icke stått qvar på sin gamla ståndpunkt — det skall jag icke närmare inlåta mig på, då åtskilliga af herrarne väl torde kunna gissa sig till de skäl, som derför varit bestämmande.

För min del säger jag också, att jag hellre hade sett, att att motionen icke framkommit, och med dess motivering har jag intet att skaffa. Men då motionen nu en gång är framkommen, så skulle det lätt kunna inträffa, att, fastän ärendet ligger under Kongl. Maj:ts pröfning, ett uttalande i enlighet med den förste talarens hemställan skulle kunna missförstås så, att det ansågs innebära från kammarens eller Riksdagens sida ett slags motstånd mot den ifrågasatta reformen; och den andre ärade talaren i

Om rätt för Stockholms stadsfullmäktige att sjelfve välja sin ordförande (Forts.)

ordningen har dragit försorg om, att den uppfattningen lätt kan bli den gällande, då han här inlåtit sig på en sakdiskussion. Jag skall derför söka upptaga till bemötande några af de sakliga skäl, han anfört.

Jag skulle då först kunna hänföra mig dertill, att beredningsutskottets sista afstyrkande utlåtande är skrifvet efter kanske en qvarts timmes diskussion, men det har ju icke så synnerligt mycket att betyda.

Hvad som i denna sak framstår, är, att det förslag, som framkommit, icke är nytt — det är ungefär 40 år gammalt och har framstälts af olika myndigheter, dels af den stora komitén med dess ledande krafter, hvilka visserligen icke voro några banbrytare för radikalism, utan snarare tvärtom, och dels af den Stockholmska komitén, hvars medlemmar voro kända för att vilja bevara samhällets lugna utveckling. Sant är, att denna komité hade kastat fram ett förslag om att särskildt magistraten skulle deltaga i hufvudstadens administration, på ett annat sätt, än nu är fallet. Jag vill dock erinra derom, att i två af Stockholms stads förvaltande nämnder har magistraten både rätt och pligt att insätta ledamöter, så att saken icke helt och hållet förbisetts.

Hvad återigen det beträffar, att en person, som sjelf skulle komma att föra ordet, hade litet svårt att yttra sig i annan syftning, än som skett, så vill jag visserligen ej jäfva det omdömet; men jag vill emot detsamma ställa ett, som uttalades kort tid efter sedan detta yttrande afgafs — det var i Andra Kammarens diskussion år 1869 och fäldes af den, som framför alla då försvarade förhållandet, sådant det var. Han yttrade sig nemligen på följande sätt. »För öfverståthållaren vore det en betydlig lättnad att slippa ifrån bestyret, och dessutom hade den öfverståthållare, som afgaf utlåtandet, föga intresse i hela saken, då han vid den tiden redan var betänkt på att lemna sin plats, hvilket också kort derefter inträffade.» Detta omdöme är icke mitt, utan afgifvet af den förnämste försvararen af det förhållande, som då rådde. För min del ställer jag mig likväl mycket hellre på den talares sida, som hade ordet för en stund sedan, ty det framgick af hans anförande, att han såg saken fullt objektivt; och jag tänker, att den förre öfverståthållaren — den, som afgaf detta utlåtande i slutet af 1860-talet — likaså, om jag känt honom rätt, sin pligt likmätigt såg saken fullt objektivt.

Det har blifvit sagdt, att Stockholms stad skulle på det nu föreslagna sättet få en friare ställning än någon annan stad i riket och hufvudstad för öfrigt. Jag skall icke inlåta mig på det senare påståendet, dertill är icke tillfälle nu; och jag tror icke, att det betyder så synnerligen mycket, ty om man ser på de förhandlingar, som föregingo kommunallagarnes utfärdande, finner man, att de, som ledde dessa förhandlingar, egentligen togo hänsyn till våra förhållanden och vår historiska utveckling utan några

Om rätt för Stockholms stadsfullmäktige att sjelfve välja sin ordförande. (Forts.)

sidoblickar på utlandet. Jag vill ock anmärka, att om jag icke misstager mig allt för mycket, föres hos Berlins stadsfullmäktige ordet icke af en magistratsledamot, utan af en af stadsfullmäktige vald person, nu doktor Langenhaus. Men deremot hafva magistratens ledamöter rätt och pligt att närvara vid sammanträdena. Likaså hafva magistratens ledamöter rätt, och jag vill äfven säga pligt, att närvara vid kommunalrepresentationens sammanträden i Sveriges städer för öfrigt; och magistraten har der skyldighet att gå i författning om verkställighet af stadsfullmäktiges beslut eller att, i händelse af behof, vägra sådan. Jag torde knappast behöfva vädja till kammarens ledamöter från olika håll för att få bekräftelse på, att denna magistratens formella rätt i afseende på verkställigheten faktiskt spelar en mycket liten rol; och säkert är, att den spelar mycket mindre rol än *underställningsskyldigheten* i Stockholm. Denna skyldighet är mycket sträng, och det har varit fråga om dess afskaffande. Jag hör nu icke till dem, som önska afskaffa underställningsskyldigheten, ty jag tror densamma vara ett ganska nyttigt korrektiv på stadsfullmäktige och ett verksamt sådant; men den finnes, och det är något, som icke heller får förbises.

Man har sagt, att de principiella skälen icke skulle väga så tungt, då t. ex. landstingen ej sjelfva utse ordförande och Riksdagens kamrar ej heller. Hvad Riksdagens kamrar beträffar, är det särskilda förhållandet rådande der, att talmannen, som bekant, har rätt och pligt, när så faller sig nödigt, att vägra proposition — en rättighet, som öfverståthållaren såsom ordförande hos Stockholms stadsfullmäktige *icke* eger. Hvad landstingen angår, utses visserligen deras ordförande af Kongl. Maj:t, men ordföranden är icke sjelfskrifven i följd af något gifvet embete, och det har till och med blifvit stadgadt, att innehafvare af vissa embeten icke få utöfva ordförandeskapet i landsting, en förändring, som är tillkommen efter kommunallagarnes stiftande. Jag kan således icke fullt erkänna, att jemförelsen är bindande eller bevisande.

Vidare har det blifvit taladt om, att öfverståthållaren-ordföranden icke skulle genom denna sin dubbla egenskap skadas i sin ställning till kommunalrepresentationen. Ja, det är alldeles rigtigt, så vida man blott afser, att befästandet med klubbslag af ett beslut, fattadt af stadsfullmäktiges majoritet, icke innebär någon skyldighet för en pröfvande öfverståthållare att vare sig säga ja eller nej. Men skyldigheten att leda stadsfullmäktiges förhandlingar innebär ock skyldighet att vid desamma framställa propositioner; och det sätt, hvarpå detta framställande af proposition skett, kan blifva föremål för besvär. Jag talar nu om hvad som är formelt möjligt, icke om den långa erfarenhet, vi hittills haft af att sådant faktiskt omöjligen kunnat inträffa. Ty detta har berott på personligheten, men den får man icke afse vid lag-

Om rätt för Stockholms stadsfullmäktige att sjelfve välja sin ordförande. (Forts.)

stiftning. Formelt sedt är det dock alltid möjligt, att besvär kunna anföras öfver en origtigt framstäld proposition; och dessa besvär skola då i första hand pröfvas af den, som framstält propositionen.

Hvad åter beträffar den oskattbara förmånen för öfverståthållaren af det sjelfskrifna ordförandskapet i kommunalrepresentationen — och framför allt i beredningsutskottet, det är det vigtigaste — så erkänner jag densamma mycket gerna; men jag tror, att man väl alltid kommer att i de blifvande bestämmelserna behålla *rätten* för öfverståthållaren att närvara vid förhandlingarne å såväl det ena som det andra stället, likasom magistraten i andra kommuner har rätt att ha ombud närvarande vid stadsfullmäktiges förhandlingar. Denna rättighet är ju också en förmån och en förmån, som, derom är jag öfvertygad, af en samvetsgrann öfverståthållare kommer att tillgodogöras.

Såväl af utskottet som äfven förut har det sagts, att genom den närmare beröring, hvari öfverståthållaren kommer med statsfullmäktige, skulle kunna uppkomma en underströmning af stadsfullmäktiges inflytande; och man har äfven från deras sida, som försvara det bestående, framhållit som en förmån, att det vore lättare för stadsfullmäktige att göra *sina* åsigter gällande just genom den närmare förbindelsen med öfverståthållaren. Derom törs jag icke yttra mig; jag hoppas och tror, att så icke varit fallet, utan att det varit sakernas egen innebörd och framför allt deras noggranna behandling, som dervid varit bestämmande. Tänkas kan det emellertid; svårigheter kunna tänkas och kunna undvikas genom klok behandling. Men lika litet som jag har någon bestämd garanti för att stadsfullmäktiges majoritet alltid handlar fullt varsamt och klokt, lika litet har jag — ja, kanske icke lika litet, men i någon mån saknar jag dock garanti för att i framtiden alltid skall komma att sitta på öfverståthållareplatsen en person, som lika väl fyller sin uppgift som vare sig den närvarande eller den nästkommande. Framtiden är lång.

Jag ber till slut att i fråga om det antydda sambandet mellan den administrativa myndigheten eller statsförvaltningen och den kommunala förvaltningen — detta samband, som framför allt skulle vinnas genom öfverståthållarens sjelfskrifna ordförandeskap — få erinra om hvad derom sagts af en stor kännare af vår förvaltning och en person, som icke kunde misstänkas för några lösa hugskott eller för något sträfvande att köra stats- eller stadsvagnen fortare, än med varsamhet är förenligt. Hans yttrande lyder så: »Sambandet mellan statsförvaltning och kommunalförvaltning synes icke i Stockholm vara så mycket nödvändigare och större än i andra stadskommuner, att stadsfullmäktige i Stockholm förty böra fortfarande vara i saknad af den rättighet att sjelfve välja sin ordförande, som tillkommer stadsfullmäktige

Om rätt för Stockholms stadsfullmäktige att sjelfve välja sin ordförande. (Forts.)

i öfriga städer.» Dessa ord uttalades i Andra Kammaren den 10 April 1869 af dåvarande representanten för Kristianstad, sedermera chefen för civildepartementet och landshöfdingen Axel Bergström.

Ett uttryck, som man ofta hör användas i denna fråga, är det, att kontinuiteten skulle garanteras genom öfverståthållarens sjelfskrifna ordförandeskap, och att detta vore en ytterst nödvändig sak. För min del får jag erkänna, att jag under många års verksamhet i Stockholms stadsfullmäktige och beredningsutskottet dock egentligen aldrig kommit under fund med huru öfverståthållarens ordförandeskap skulle kunna innebära garanti för en sådan kontinuitet. Den kan möjligen garanteras under en öfverståthållares tjenstetid genom hans personliga öfverlägsenhet, vinnande sätt och klokhet, men den kan omöjligen garanteras från den ene innehafvaren af tjensten till den andra. Likasom stadsfullmäktige vexla till personer, så vexla också öfverståthållarebefattningens innehafvare. Platsen ställer stora anspråk på innehafvaren, och icke det minsta anspråket härrör af *nödvändigheten* för honom att föra ordet hos stadsfullmäktige — i stället för rättigheten att deltaga i deras förhandlingar.

Jag yrkar bifall till lagutskottets förslag.

Herr Blomberg: Herr talman! Då i detta utskottsbetänkande två olika förslag framlagts, det ena gående ut på en skrifvelse till Kongl. Maj:t och det andra innebärande yrkande om förslag på grund af den formella omständigheten, att frågan redan kommit under Kongl. Maj:ts pröfning, har jag för min del närmast varit böjd att ansluta mig till det senare förslaget. Men genom det sätt, hvarpå frågan här blifvit behandlad — då man i samband med detta yrkande om afslag och faktiskt som grund derför velat upptaga frågans sakliga innebörd — ställer sig för mig saken i en helt annan dager. Då jag vid föregående tillfällen i denna fråga uttalat mig för att öfverståthållarens ordförandeskap i Stockholms stadsfullmäktige må upphöra, anser jag det vara min pligt att något granska den andre talarens anförande, ehuru jag icke alls kan finna, att de skäl, som af honom anförts, på något sätt rubba eller förringa de argument, som vid föregående riksdagar anförts för förändringen. Jag kunde visserligen i många stycken helt enkelt ansluta mig till den siste talarens anförande. Men då den andre talaren särskildt sökte bygga derpå, att ett samband emellan den statliga administrationens och kommunens organ måste anses nödvändigt för öfvande genom det förra af kontroll öfver de senare, ber jag att särskildt med afseende å detta få yttra några ord.

För min del instämmer jag gerna deri, att ett dylikt samband är nödvändigt; jag anser, att det, som ger våra kommunala institutioner deras stora betydelse och gör dem så dugliga för

Om rätt för Stockholms stadsfullmäktige att sjelfve välja sin ordförande. (Forts.)

deras uppgifter, ligger just deri, att de icke utbrutits såsom en sjelfständig makt i samhället, utan äro inordnade såsom nya länkar i den gamla förvaltningsorganismen. Men den ärade talaren synes mig hafva brustit i sin bevisning i ett afseende — derutinnan nemligen, att han icke ådagalagt, att detta öfverståthållarens ordförandeskap i stadsfullmäktige och ledamotskap af beredningsutskottet skulle utgöra någon nödig förutsättning för vinnande af det önskvärda målet. Detta bestrider jag. Jag menar, att något annat ej härför behöfves, än att statsförvaltningens organ ega tillfälle att på frågornas olika stadier öfva inverkan på de kommunala myndigheternas åtgöranden, att de äro i tillfälle att taga det initiativ till frågors upptagande och att lemna den vägledning vid deras behandling, som för kommunalmyndigheterna måste vara af synnerlig betydelse. Men för det ändamålet är det ingalunda nödigt, att öfverståthållaren är ordförande i stadsfullmäktige; jag anser tvärtom, att hans ställning i detta hänseende är vida mindre fördelaktig, om han sitter på ordförandeplatsen, än om han såsom magistratens representant i öfriga städer har rätt att närvara vid och deltaga i förhandlingarne samt att under dessa lemna alla önskvärda upplysningar. En god ordförande synes mig böra så litet som möjligt taga del i de förhandlingar, han är satt att leda; en person, som såsom representant för statsförvaltningsmyndigheten har rätt att deltaga i förhandlingarne, eger deremot både rätt och skyldighet att å embetets vägnar i dessa förhandlingar taga den del, han anser nödvändig för främjande af den ena eller andra angelägenheten. Jag menar, att en god borgmästare i öfriga städer intager en alldeles tillräckligt stark ställning och öfvar tillräckligt kraftigt inflytande såväl inom de beredande nämnderna, särskildt drätselkammaren, som hos stadsfullmäktige; och han gör det på ett mycket mera obundet och fritt sätt, just derför att han icke är ordförande. Erfarenheten från andra städers kommunala lif torde ej jäfva denna min mening.

Den utflygt öfver olika länder i Europa, som gjordes af den ärade talaren, är enligt mitt förmenande icke på något sätt i sak bevisande. Den bevisar ingenting annat, än att man på skilda ställen på ett mer eller mindre lyckligt sätt sökt lösa den uppgift, som jag menar vara en verklig hufvuduppgift, nemligen att icke för sjelfstyrelsens skull upphäfva sambandet mellan den egentliga statsförvaltningen och de komunala organen. Då han särskildt stannade vid Frankrike såsom »frihetens stamort» och framhöll, huru man der gifvit statsmyndigheterna ett stort inflytande, finner jag skäligt påminna derom, att huru långt än Frankrike må ha kommit i frihetshänseende, så är och förblir dock dess förvaltning så beherskad af centralisationsidéer, att det torde vara den omständigheten, som der varit och är bestämmande äfven i de kommunala anordningarne.

Om rätt för Stockholms stadsfullmäktige att sjelfve välja sin ordförande. (Forts.)

Jag kommer så till kontrollen. Ja, den kontroll, vi hafva, är nog ganska stark och god, men den beror icke på något sätt af ordförandeskapet. Den bör kunna utöfvas lika bra, kanske bättre, om den kontrollerande myndigheten icke tagit del — låt vara formel del — i fattandet af det beslut, som af myndigheten skall kontrolleras.

Det har vidare talats om att det skulle vara en stor och oskattbar förmån för öfverståthållaren förenad med hans ordförandeskap och hans ledamotskap af beredningsutskottet. För min del får jag säga, att det är en oskattbar förmån för de kommunala myndigheterna, att öfverståthållaren är *närvarande* vid stadsfullmäktiges förhandlingar, och en oskattbar förmån för beredningsutskottet, att han, — enligt min mening sin pligt likmätigt — tager del i dess förberedande öfverläggningar och redan på dem med sin sakkunskap öfvar det inflytande, hvaraf han är mäktig. Han kan hafva godt af, sades det, att höra de skäl, som anföras af de många bisittarne i de kommunala myndigheterna, och han kan lemna upplysningar, som kunna bidraga att vidga blicken hos dessa bisittare. Detta är fullkomligt rigtigt, men det har ingen betydelse för den fråga, som här föreligger. Har det någon betydelse, så är det i motsatt rigtning. Han kan mycket mera inverka och mycket bättre uppfatta de olika skälen, om han sitter fri från ordförandekallets förpligtelser. Han blir då mycket mindre bunden af hänsyn i ena eller andra afseendet, än om han intager ordförandeplatsen.

Det är dessa synpunkter, som för mig varit bestämmande. Jag vill blott tillägga en sak. Det har visserligen sagts, att öfverståthållaren egentligen icke kan komma i någon obehaglig ställning genom att nödgas pröfva besvär i en fråga, vid hvars behandling han varit ordförande. För min del bestrider jag den fulla rigtigheten häraf. Det kan mycket lätt inträffa, att den formella ledning, som ordförande utöfvar, kan vara af ett mycket väsentligt inflytande på det beslut, som öfverklagas, och att det just är denna formella behandling, som spelar in i det, som klagomålen gälla. Då kommer icke öfverståthållaren att hafva någon oskattbar förmån af att sitta såsom pröfvande myndighet öfver sig sjelf. Och jag frågar: öfvar ej detta rent af ett menligt inflytande på den auktoritet, som han bör ega och faktiskt eger genom sina på sakkunskap grundade inlägg, om han på detta sätt blir nödsakad att slå sig sjelf på fingrarne.

Det är således icke alls af något slags principprytteri, som jag för min del önskar denna reform. Jag anser ej ens, att det är ovilkorligen nödvändigt, att de kommunala myndigheterna sjelfva välja ordförande. Man kan tänka sig äfven en annan anordning. Men hvad jag anser nödvändigt, det är, att de statsförvaltande organen stå i sådan ställning till de kommunala organen, att de utöfva sin verksamhet och göra sitt inflytande gällande på ett sätt, som är pregladt af fullkomlig frihet och obundenhet. Det

är således enligt min mening till förmån för den kommunala institutionen och framför allt för statsförvaltningsmyndigheten, om man upplöser den egendomliga form af förbindelse, som innebäres i öfverståthållarens ordförandeskap hos stadsfullmäktige och i beredningsutskottet.

Om rätt för Stockholms stadsfullmäktige att sjelfve välja sin ordförande. (Forts.)

Herr Fränckel: Jag skall ej tillåta mig besvära kammaren med att yttra mig i realitetsfrågan. Jag har varit i tillfälle dertill vid åtskilliga föregående tillfällen. Så mycket mindre vill jag göra det nu, som jag deltagit i ärendets behandling hos stadsfullmäktige, der jag kommit i minoriteten. Der fans en majoritet, som önskade den nu ifrågasatta färändringen, och på grund deraf afläts en skrifvelse till Kongl. Maj:t. Jag har således ansett mig böra yttra mig endast om behandlingen af ärendet, sådant det nu föreligger.

Lagutskottet i fjol ansåg frågan vara så klar, att utskottet då var färdigt att författa ett lagförslag, som Riksdagen anmodades antaga. Så säker var man då på sin sak. Detta lagförslag afslogs visserligen i denna kammare, men det har fått ligga till grund för motionen hos stadsfullmäktige och ligger således till grund för det beslut, som der fattades. Huru ställer sig nu lagutskottet i år? Jo, i år relaterar utskottet i sitt betänkande, att sedan förlidet år stadsfullmäktige i Stockholm fattat beslut om skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om ändring i de bestående förhållandena, och att Kongl. Maj:t med anledning af detta stadsfullmäktiges beslut anmodat öfverståthållareembetet att yttra sig öfver stadsfullmäktiges framställning. Vidare upplyser nu utskottets ärade ordförande, att sedan öfverståthållareembetet yttrat sig i frågan, hvarvid embetet förklarat sig sakna tillräcklig anledning att till bifall förorda stadsfullmäktiges framställning, men likväl ifrågasatt, att, om sådan förändring skulle komma i fråga, andra lagbestämmelser skulle träda i stället, öfverståthållareembetet erhållit en ny remiss från Kongl. Maj:t med anmodan att afgifva förslag till de lagbestämmelser, som i så fall skulle blifva erforderliga.

Hvad innehåller nu det förslag till skrifvelse till Kongl. Maj:t, som lagutskottet anmodat kammaren att bifalla? Jo, förslaget innehåller en anhållan till Kongl. Maj:t, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till de ändringar af förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm, som för upphörande af öfverståthållarens sjelfskrifvenhet såsom ordförande hos Stockholms stadsfullmäktige och ledamot af beredningsutskottet kunna finnas erforderliga.

Jag kan ej finna annat än att, då lagutskottet i sitt eget betänkande upplyst om att denna fråga, på sätt jag nyss tog mig friheten nämna, redan ligger hos Kongl. Maj:t under dess pröfning, samt Kongl. Maj:t redan vidtagit åtgärder för att kunna, om skäl dertill skulle förefinnas, för Riksdagen framläggga frågan,

Om rätt för Stockholms stadsfullmäktige att sjelfve välja sin ordförande. (Forts.)

Riksdagen skulle slå ett slag i luften genom att bifalla lagutskottets förslag. Det måste ju derför vara rigtigt, hvad herr Hedenstierna i sin reservation påstår, eller att detta ärende redan är under Kongl. Maj:ts pröfning. Det kan ej heller hafva varit obekant för lagutskottet, då utskottet sjelft relaterat detta i sitt betänkande.

Kommer så härtill, att den ärade ordföranden i lagutskottet här förklarat, att han visserligen vore med om klämmen i betänkandet, men icke om motiveringen, och detta derför att i motiveringen förekomme åtskilligt, som icke vore sant. Då skulle således Första Kammaren, om den antoge utskottets förslag, enligt lagutskottets ordförandes mening stödja detta sitt beslut på en motivering, som på sätt och vis icke fins, ty det kan man ju säga, då lagutskottets ordförande förklarar, att åtskilligt i den af utskottet lemnade icke är sant. Jag hemställer, om detta är det sätt, hvarpå Första Kammaren bör fatta beslut.

Man måste således, enligt min mening, om man vill stå på fast grund, erkänna, att denna fråga — man må i hufvudfrågan hafva hvilken åsigt man behagar — redan är under Kongl. Maj:ts pröfning. Kommer nu det lagförslag till förändring, som här ifrågasättes, att blifva sådant, att Första Kammaren, sedan den pröfvat det, anser, att förändringar i de nuvarande förhållandena böra vidtagas, då först bör kammaren fatta beslut i frågan.

Jag kan ej finna annat, än att det enda skälet till den föreslagna skrifvelsen som då återstår skulle vara, att den skall utgöra en opinionsyttring till förmån för en från radikalt håll väckt motion, och till sådana opinionsyttringar torde Första Kammaren i allmänhet icke vilja låta begagna sig.

Under sådana förhållanden synes mig det bästa vara att bifalla herr Hedenstiernas reservation, till hvilken jag yrkar bifall.

Herr von Friesen: Det skulle egentligen vara öfverflödigt för mig att vidare yttra mig i denna fråga, enär jag i allo instämmer i herr Törnebladhs och ordförandens i konstitutionsutskottet yttranden, men jag är närmast uppkallad af den siste talarens yttrande.

Han har stält sig på den formella ståndpunkten. Jag ber då för det första att få påpeka, att då motionen väckts och remitterats till lagutskottet samt utskottet, vid sin behandling af densamma stält sig på samma ståndpunkt som förut, kan den omständigheten, att ärendet är på Kongl. Maj:ts pröfning beroende, gifvetvis icke hindra Riksdagen att fatta beslut i öfverensstämmelse med lagutskottets nuvarande förslag. Ty, märk väl, detta beslut innebär ingenting bindande för Riksdagen, då ju Riksdagen åter skall pröfva saken, sedan den kommit från Kongl. Maj:t i form af lagförslag. Riksdagen har då sin frihet att pröfva förslaget i alla afseenden. Detta lagutskottets betänkande innebär

Om rätt för Stockholms stadsfullmäktige att sjelfve välja sin ordförande. (Forts.)

således endast, att lagutskottet står qvar på samma ståndpunkt som vid föregående riksdagar.

Hvad beträffar denna kammare, så är det ju bekant, att frågan fallit här, men också, att densamma här förvärfvat röster af en alltjemt stigande minoritet, som under sista riksdagen steg ganska högt. Det är då ej underligt, att man ansett lämpligt att för kammaren framlägga detta förslag. Dertill kommer, att äfven sakfrågan här förts under debatt och att således, om kammaren nu röstar nej, detta skulle kunna anses innebära ett gillande af de invändningar, som gjorts mot reformen. Sedan sakfrågan en gång blifvit förd under debatt, innebär ett beslut om ett sådant skrifvelseförslag, som här är i fråga, blott och bart ett instämmande i lagutskottets flere gånger intagna ståndpunkt, kammaren sedan obetaget att pröfva lagförslaget, då det framlägges. Huruvida det var lämpligt att motionen väcktes, derom vill jag ej yttra mig, men sedan den en gång blifvit väckt, kan den lika väl besvaras nu som sedan.

Jag vill ej upptaga kammarens tid med att tala om sjelfva saken, men jag ber dock att få påpeka, att här visst icke är fråga om att utvisa öfverståthållaren ur stadsfullmäktige och beredningsutskottet, utan man har ju alltid tänkt sig, att han skulle vara närvarande vid och deltaga i öfverläggningarna, ehuru icke i besluten.

Till hvad herr Blomberg yttrade ber jag att få lägga, att det ligger i sakens natur och har äfven af erfarenheten visats vara förhållandet, att öfverståthållaren såsom ordförande i stadsfullmäktige ytterst sällan tager till orda annat än i rent formella frågor. När han under nuvarande förhållanden tager till orda i någon sakfråga, betraktas detta såsom en ytterst celeber och märkvärdig händelse och innebär, att han lägger sitt ord tungt i vågskålen för en åsigt, hvilket icke alltid upptages med jemnmod, detta derför att man resonerar som så, att ordföranden blott bör befatta sig med den formella ledningen och stå öfver partierna såsom en talman. Sutte han åter med rätt att deltaga i öfverläggningarna, blefve hans ord vida vanligare i församlingen. Det skulle då oftare än nu förekomma, att han måste uttala sin åsigt, och då skulle han vida mer än nu kunna gagna genom upplysningar och råd, hemtade ur hans egen erfarenhet.

Hvad stadsfullmäktiges plena beträffar, tror jag således, att hans ställning skulle blifva starkare än nu, då han är ordförande. I beredningsutskottet har jag ej varit med och känner derför icke tillvägagångssättet der, men jag förmodar, att om öfverståthållaren får deltaga i öfverläggningarna, kan han öfva lika mycket inflytande som nu.

Man kan svara, att om han icke är ordförande, har han icke samma pligt att vara med. Men är det verkligen på den invändningen, som saken skall bero? För min del har jag ingen

Om rätt för Stockholms stadsfullmäktige att sjelfve välja sin ordförande. (Forts.)

erfarenhet af andra öfverståthållare än sådana, som varit i hög grad nitiska om det allmänna och de kommunala ärendena, och jag hoppas, att Stockholm länge må få behålla sådana. Om så blir förhållandet, kommer öfverståthållaren att anse det lika mycket vara sin pligt att deltaga i öfverläggningarna, när han icke är ordförande, som när han är det.

Det har också talats om att reformen nog skulle verka bra nu, men att det kan komma andra tider, då stadsfullmäktige äro annorlunda sammansatta än nu. Ja, visst kan det komma tider, då valen till stadsfullmäktige bli dåliga, ehuru åsigterna alltid komma att blifva olika, om hvilka val äro dåliga eller goda — det är en subjektiv sak — men då tror jag det hjelper föga, om en sjelfskrifven ordförande leder förhandlingarna. Då är det onda i samhället så långt kommet, att det preservativet gör föga nytta. Mera nytta gör äfven då en i öfverläggningarna deltagande öfverståthållare.

Hvad angår främmande länder, framgick af friherre Tamms framställning, att det blott är i ett land, som regeringen tillsätter en dylik plats, nemligen i Belgien. I alla andra länder välja de kommunala myndigheterna sjelfva sina ordförande, men dessa val skola bekräftas och gälla endast för vissa år. Hvilka restriktioner nu Kongl. Maj:t här i landet ämnar vidtaga, vet jag ej. Om emellertid det exempelvis skulle stadgas, att stadsfullmäktige sjelfve skulle utse sin ordförande, men hans val bekräftas af Kongl. Maj:t, så vill jag visserligen icke på förhand uttala mitt bifall till en sådan åtgärd, men jag tror, att den åtgärden i sjelfva verket skulle mer än något annat bli blott en formalitet.

Hvad Frankrike beträffar, som af någon kallats frihetens stamort — i parentes sagdt har jag alltid ansett, att Sverige är frihetens stamort på jorden — ber jag för närvarande endast att få påpeka, att mairerna i Frankrike kunna afsättas hvilken dag som helst, och jag hoppas, att ordföranden i Stockholms stadsfullmäktige icke någonsin skall komma att sitta så löst som mairerna i Frankrike. Jag yrkar bifall till lagutskottets förslag.

Herr Hasselrot: Endast några få ord med anledning af ett yttrande af den näst siste talaren. Han fäste sig vid ett uttalande, som jag hade angående den motivering, lagutskottet användt för sitt skrifvelseförslag. Om jag minnes rätt, yttrade jag, att åtskilligt i denna motivering vore dels origtigt, dels ock öfverdrifvet. Såsom exempel på hvad som jag anser icke vara rigtigt vill jag nämna, att utskottet i slutet af betänkandet sagt, att det synes ej kunna vara annat än önskligt, att förevarande angelägenhet ordnas, innan författningens *anmärkta bristfällighet hunnit gifva anledning till ännu mera framträdande missförhållanden.* Enligt mitt förmenande är det icke rigtigt att påstå, det några missförhållanden fram trädt, och ännu mycket mindre, att de varit anmärkningsvärda-

Om rätt för Stockholms stadsfullmäktige att sjelfve välja sin ordförande. (Forts.)

Såsom exempel på öfverdrifter vill jag nämna, att lagutskottet säger, att det vid vigtiga tillfällen mången gång kan gestalta sig så, att det för kommunen *blir ett lifsintresse*, att den person, som skall representera enheten och ledningen i kommunalförvaltningen, är efter kommunalrepresentationens val framgången ur dess egna led.

Jag tror mig således med dessa exempel hafva visat, att jag hade något skäl för mitt omdöme om motiveringen. Men detta utgör, såvidt jag förstår, intet hinder för att kunna godkänna utskottets kläm. Sedan anmärkning gjorts mot en motivering är det icke gifvet, att allt hvad som i utlåtandet står anfördt, skall inflyta i ett blifvande skrifvelseförslag från lagutskottet, och dessutom har ju kammaren härutinnan i sista hand sin pröfningsrätt qvar.

Jag tillåter mig fortfarande yrka bifall till lagutskottets hemställan.

Herr Nyström, Johan: Den näst föregående talaren framhöll med mycken kraft och tydligtvis för att förmå kammaren att ingå på skrifvelseförslaget, att äfven om Riksdagen antoge förslaget, hade den fria händer att pröfva det förslag, som kunde komma att från Kongl. Maj:t framläggas.

Jag kan ej dela hans uppfattning. Jag anser tvärtom, att kammaren binder sina händer, om kammaren ingår på lagutskottets förslag. Det är nemligen gifvet, att, om kammaren anhåller hos Kongl. Maj:t, »att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till de ändringar af förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm, som för upphörande af öfverståthållarens sjelfskrifvenhet såsom ordförande hos Stockholms stadsfullmäktige och ledamot af beredningsutskottet kunna befinnas erforderliga», så har kammaren i sjelfva verket sagt, att kammaren anser, att en förändring af dessa lagbestämmelser är nödvändig. Men för dem, som antingen icke äro öfvertygade derom eller som stå tvehågsna om hvad som är rätt i denna fråga, för dem är det mycket betänkligt att genom antagandet af detta förslag hafva bundit händerna på sig, när hufvudfrågan kommer före. Jag anser derför, att just för att kammaren skall hafva fria händer, bör den bifalla herr Hedenstiernas reservation, till hvilken jag yrkar bifall.

Herr von Friesen: Mot den siste talaren ber jag att få påpeka, att kammaren genom att bifalla utskottets hemställan binder sig för åsigten att sjelfskrifvenheten bör bort, men deremot har kammaren fri pröfningsrätt angående de vilkor, lagbestämmelser eller garantier, som kunna finnas lämpliga att föreskrifva, och har således fri pröfningssätt i sjelfva hufvudfrågan.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på föreliggande utlåtande yrkats, dels att hvad utskottet hemstält skulle bifallas, dels ock, af herr *Hedenstierna*, att kammaren skulle afslå utskottets hemställan och bifalla det förslag, som innefattades i den af honom vid utlåtandet afgifna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till det af herr Hedenstierna framstälda yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemstält i sitt utlåtande n:o 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, afslås utskottets hemställan och bifalles det förslag, som innefattas i den af herr Hedenstierna vid utlåtandet afgifna reservation.

Vid slutet af den häröfver anstälda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 30;

Nej — 56.

Föredrogos och bordlades på begäran de under sammanträdet aflemnade kongl. propositionerna.

Om tillsättande af ett särskildt utskott för frågor om uppfostran åt vanartade barn m. m.

Herr Hasselrot erhöll på begäran ordet och yttrade:

Jag skall tillåta mig hemställa, att kammaren för sin del ville besluta tillsättande af ett särskildt utskott af fjorton personer, sju från hvardera kammaren, för behandling af Kongl. Maj:ts nu aflemnade nådiga propositioner n:is 7 och 30, samt att, derest båda kamrarne enas om tillsättande af ett sådant utskott, denna kammare måtte för sin del i utskottet välja fyra suppleanter.

På gjord proposition beslöt kammaren för sin del, att ett särskildt utskott, bestående af fjorton ledamöter, sju från hvardera kammaren, skulle tillsättas för behandling af Kongl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn; och

2:o) med förslag till lag om ändrad lydelse af 5 kap. 1, 2, 3 och 6 §§ strafflagen, till lag angående verkställighet af domstols förordnande om tvångsuppfostran samt till lag, innefattande vissa bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande minderårige;

och skulle, jemlikt stadgandet i 37 § 1 mom. riksdagsordningen, Andra Kammaren inbjudas att i detta beslut förena sig med Första Kammaren.

Vidare beslöts, att, för den händelse kamrarne enades om tillsättande af ett särskildt utskott för nyssnämnda frågors behandling, för ledamöterna i detta utskott från Första Kammaren skulle väljas fyra suppleanter.

Justerades sju protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskildes kl. 2,08 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.